

Adam Balicki

JAN DZIDUCH – NASZ POSEŁ

W okresie międzywojennym jedną z najbarwniejszych postaci politycznych naszego regionu był pochodzący z Soli Jan Dzikuch. W okresie pierwszej wojny światowej służył on w armii rosyjskiej w dywizji syberyjskiej. W czasie działań wojennych był dwukrotnie ranny. Wziął również udział w wojnie polsko – bolszewickiej w 1920 roku, służąc w szeregach 1 Pułku Ułanów Krechowieckich . Po zakończeniu wojny powrócił do rodzinnej Soli i zaangażował się w działalność na rzecz wspólnoty lokalnej. Stał się organizatorem straży bezpieczeństwa publicznego, której został komendantem. W latach 1918 – 1922 był wójtem gminy Sól oraz członkiem zarządu Związku Kółek Rolniczych w powiecie Biłgoraj. Był również członkiem sejmiku powiatowego w Biłgoraju oraz Rady Wojewódzkiej w Lublinie . Wspomniana działalność przyniosła mu odpowiednie doświadczenie oraz dała możliwość większego zaangażowanie się w życie polityczne.

Działalność polityczną Jan Dzikuch związał z ruchem ludowym, który był bardzo aktywny w naszym rejonie. Początkowo należał on do PSL „Wyzwolenie”, a następnie związał się z Chłopskim Stronnictwem Radykalnym.

Ugrupowanie to wyodrębniło się z PSL „Lewicy”. Jego twórcą był ksiądz Eugeniusz Okoń. Jedną z barwniejszych postaci związanych z polskim życiem politycznym okresu międzywojennego. Program tego ugrupowania, który został opracowany w 1922 roku nawiązywał do idei agraryzmu, postulował walkę o

Posłowie i senatorowie Rzeczypospolitej Polskiej 1919 – 1939. Słownik biograficzny, t. 1, opracowanie autorskie M. Smogorzewska, red. naukowa A. K. Kunert, Warszawa 1998, s. 450.

Tamże.

45

„klasową politykę chłopską”. Polska miała stać się republiką ludowo – demokratyczną z jednoizbowym parlamentem. Ugrupowanie to opowiadało się za reformą rolną bez odszkodowań dla wielkich właścicieli ziemskich, melioracją i komasacją gruntów. Swoją działalność propagandową prowadziło głównie wśród biedoty wiejskiej . Agitację polityczną w naszym regionie rozpoczęło przy okazji odpustu parafialnego 23 października 1921 roku w Potoku. Jan Dzikuch stał się jednym z najbardziej oddanych współpracowników wspomnianego księdza Eugeniusza Okonia.

Jan Dzikuch był znakomitym mówcą, potrafiącym porwać słuchaczy.

Wykazywał się również dużą pracowitością w organizacji wieców, gdyż zorganizował ich w tym okresie szczególnie wiele. Podczas debat umiał wykazywać swoje racje. Umiejętność ta, jak też popularność partii do której należał zaowocowała uzyskaniem przez niego mandatu poselskiego. W wyborach parlamentarnych w 1922 roku uzyskał po raz pierwszy mandat do sejmu. Nie przeszkodziła mu w tym nieprzychylność innych ludowców, często określając go jako tego, który rozbija ruch chłopski. Nawiązując do jego przejścia do Chłopskiego Stronnictwa Radykalnego. Przez przeciwników politycznych wstąpienia Jana Dzikucha określana były jako bajanie. Zarzucano mu również nadużywanie funkcji wójta. Wiece organizowane przez Dzikucha odbywały się zwykle w okresie odpustów oraz innych uroczystości . Taki sposób agitacji politycznej był uzasadniony ze względu na specyfikę regionu, jak też elektoratu do którego chciał on dotrzeć. Uroczystości religijne gwarantowały dużą frekwencję i stwarzały możliwość dotarcia do wyborcy. Taki sposób uprawiania agitacji politycznej był szczególnie korzystny dla dobrych mówców. Drugą

formą prowadzenia agitacji politycznej przez Jana Dwiducha były spotkania w małym, zamkniętym gronie. Specyficzne dla niego było również korzystanie z bardzo dobrze zorganizowanej bojówki, która strzegła porządku na wiecach. Mimo uzyskanie mandatu poselskiego podczas kadencji sejmiku nie osłabiło jego zaangażowanie w życie regionu. Przedkładał je ponad działalność parlamentarną. W tym okresie Jan Dwiduch dał się poznać jako polityk o bardzo radykalnych poglądach chłopskich, jednakże odzegnował się od komunizmu. W lutym 1926 roku Jan Dwiduch stanął na czele opozycji wewnątrz Radykalnego Stronnictwa Chłopskiego skierowanej przeciwko księdzu Eugeniuszowi Okoniowi. Działania te zaowocowały wystąpieniem z tego ugrupowania. Kolejną partią w karierze politycznej Jana Dwiducha było Stronnictwo Chłopskie, którego został pierwszym prezesem.

Burzliwe dla Polski wydarzenia miały miejsce w maju 1926 roku, kiedy to Józef Piłsudski przeprowadził zbrojny zamach stanu. W jego wyniku, władzę przejął obóz sanacyjny. Jan Dwiduch, tak jak całe Stronnictwo Chłopskie

E. Walczak, Chłopskie Stronnictwo Radykalne, [w:] Encyklopedia Historii Drugiej Rzeczypospolitej, Warszawa 1999, s. 267.

D. Skakuj, Zarys dziejów powiatu biłgorajskiego w latach 1867 – 1939, Biłgoraj 2005, s. 187. Tamże.

J. Markiewicz, R. Szczygieł, W. Śladkowski, Dzieje Biłgoraja, Lublin 1985, s. 200.

46

poparło przewrót majowy. Mimo tego 3 grudnia 1927 roku podczas wiecu w Rudniku, Dwiduch został aresztowany. Podstawą jego zatrzymania stały się zarzuty, jakoby wzywał on w swoim przemówieniu do obalenia rządu, co ciekawe przemówienie to wygłoszone zostało w kwietniu 1926 roku, a więc jeszcze przed zamachem majowym. Takie działanie wskazuje na motywację polityczną aresztowania Dwiducha. Zapewne była nią duża aktywność w kampanii wyborczej przed wyborami samorządowymi w 1927 roku. Podczas swoich wieców krytykował on rady gminne oraz popierał kandydatów o poglądach radykalnych. W ten sposób stał się on jednym z pierwszych posłów niekomunistów, który został aresztowany przez nową władzę. W obronie aresztowanego posła Stronnictwo Chłopskie zorganizowało kampanię, w której wskazywało że działalność polityczna posła nie miała charakteru antypaństwowego, a jeżeli nawet to dotyczyło to działań władz sprzed zamachu majowego.

Jan Dwiduch wystartował również w wyborach do sejmiku w 1928 roku.

Z okresu kampanii wyborczej warto wspomnieć wydarzenie z 1 marca 1928 roku, kiedy to bojówka Dwiducha udaremniła zorganizowanie zgromadzeń w Biłgoraju przez BBWR, PPS oraz Ukraińsko – Narodową Gospodarczą Listę.

W 1928 roku Jan Dwiduch po raz drugi uzyskał mandat poselski.

W 1931 roku w ramach scalania ruchu ludowego z połączenia PSL „Wyzwolenie”, PSL „Piast” oraz Stronnictwa Chłopskiego utworzone zostało Stronnictwo Ludowe. Nowe ugrupowanie prezentowało program antysanacyjny.

Druga kadencja sejmowa dla Jana Dwiducha nie była zbyt udana. Zarzucano mu małą aktywność, jak też brak zdolności do obrony interesów chłopskich.

W 1932 roku opuścił on jego szeregi i wraz z kilkoma innymi działaczami utworzył pro-sanacyjne Narodowo – Chłopskie Stronnictwo Agrarne¹⁰. Zostało ono później przemianowane na Chłopskie Stronnictwo Rolnicze. Nie

uzyskało ono jednak dużego wpływu. Spowodowało to, że była to ostatnia kadencja Jana Dwiducha w sejmiku. Jego aktywność polityczna znacznie zmalała i nie odzyskał już takiej pozycji politycznej jak wcześniej.

Jan Dwiduch odegrał znaczącą rolę na naszej lokalnej scenie politycznej.

Był politykiem wpływowym i skutecznym. Dowodem tego było dwukrotne uzyskanie mandatu poselskiego. Poglądy jego były radykalne, ale nie antypaństwowe.

Jego dzielność polityczna, metody prowadzenia agitacji politycznej wpisywały się doskonale w to co działo się wówczas w Polsce. Na pewno jest też w pewnym sensie postacią tragiczną, gdyż koniec jego kariery politycznej nie należał do najszcześniejszych. Również jego śmierć, w obozie koncentracyjnym w Bergen – Belsen, gdzie został zamordowany, 5 maja 1945 roku, a więc tuż przed zakończeniem wojny, dopełnia tragizmu jego losów.

J. Jachymek, A. Koprucki, J. Marszałek, Ruch ludowy na Zamjosczyźnie, Warszawa 1980, s. 322.

J. Borkowski, Ludowcy w II Rzeczypospolitej, Warszawa 1987, s. 244.

J. Jachymek, A. Koprucki, J. Marszałek, dz. cyt., s. 102.

¹⁰ D. Skakuj, dz. cyt., s. 187.